

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-89>

УДК 330.87

УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ

MANAGEMENT OF THE CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF THE ENTERPRISE AS A FACTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Лиска Павло Олександрович

аспірант,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2783-3285>

Lyska Pavlo

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Стаття присвячена визначенню ролі розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) для забезпечення сталого розвитку підприємства та суспільства в цілому. Визначено, що концепція сталого розвитку є основою сучасного глобального та національного розвитку. Співставлено глобальні та національні цілі сталого розвитку, та виділено роль підприємств у сприянні їх досягненню. Визначено сутність концепції корпоративної соціальної відповідальності та її зв'язок із сталим розвитком. Виділено базові принципи КСВ. Обґрунтовано актуальність розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Виділено основних стейкхолдерів соціально відповідальної діяльності. Запропоновано заходи в межах розвитку та управління корпоративною соціальною відповідальністю, що сприятимуть задоволенню інтересів стейкхолдерів та підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Ключові слова: конкурентоспроможність, корпоративна соціальна відповідальність, підприємство, сталий розвиток, стейкхолдери, управління.

The article is devoted to determining the role of corporate social responsibility (CSR) development to ensure the sustainable development of the enterprise and society as a whole. The purpose of the work is to determine the theoretical foundations of the concept of corporate social responsibility and justify its role in ensuring sustainable development. The topicality of the work is caused by the fact that the trends of global humanization of socio-economic relations and the existence of important social and environmental problems encourage the use of fundamentally different approaches to economic activity and management. Therefore, at the global and national levels, sustainable development has been adopted as the basis of development and the sustainable development goals have been approved. Global and national goals of sustainable development are compared, and the role of enterprises in contributing to their achievement is highlighted. Sustainable development means meeting the social needs of the population and preserving the environment together with economic growth. It was determined that in order to achieve sustainable development, it is necessary to manage enterprises on the basis of corporate social responsibility, which consists in obligations of companies to take into account the expectations of all stakeholders and to promote the improvement of the environment and social conditions. The article highlights the basic principles of CSR based on the approach of the UN Global Compact. The relevance of the development of corporate social responsibility is substantiated. The main stakeholders of socially responsible activities are identified and their main expectations and needs that should be met by the enterprise are defined. Measures within the framework of the development and management of corporate social responsibility are proposed, which will help to satisfy the interests of stakeholders and increase the competitiveness of enterprises. The practical value of the results lies in justifying the need to introduce CSR into the general management strategy and recommendation on measures that can be implemented in the practical activities of enterprises to ensure sustainable development.

Keywords: competitiveness, corporate social responsibility, enterprise, sustainable development, stakeholders, management.

Постановка проблеми. Стійкі тенденції глобальної гуманізації соціально-економічних відносин спричиняють радикальні зміни у принципах ведення господарської діяльності підприємств та оцінки здобутих результатів. Для вирішення викликів та проблем, спричинених глобалізацією економічних процесів та інтенсифікацією господарської діяльності підприємств, необхідним є впровадження концепції сталого розвитку на макро- та мікрорівнях. Основою сталого розвитку є такий спосіб функціонування економічних систем, що спрямований на збереження навколишнього середовища, соціальний захист населення, зростання якості продукції, удосконалення методів управління разом з економічним зростанням.

Питання активізації сталого розвитку національної економіки набуло значної актуальності у зв'язку із сучасним станом соціально-економічної сфери. Такі проблеми загальнодержавного характеру, як воєнні дії, кризовий стан економіки, зниження рівня життя населення, забруднення екології, потребують вирішення шляхом запровадження принципово інших, соціально орієнтованих підходів до управління, зокрема концепції корпоративної соціальної відповідальності.

В таких умовах спостерігається переосмислення цілей діяльності, критеріїв оцінки ефективності функціонування, зміна пріоритетності аспектів господарювання підприємств. Протягом тривалого періоду часу ключовими індикаторами роботи підприємств були виключно економічні показники (обсяг прибутку, рентабельність, платоспроможність, ліквідність). Проте зараз поступово посилюється соціальна орієнтація бізнесу, і серед результатів роботи все більшої уваги здобувають показники впливу підприємства на навколишнє середовище, політики формування умов праці власних працівників. Таким чином, впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності є передумовою забезпечення сталого розвитку підприємств, а тому і пріоритетним напрямом розробки управлінських дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення сутності, змісту, принципів, функцій, ролі концепції корпоративної соціальної відповідальності присвячено роботи таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Котлер Ф., Портер М., Стюерер Р., Дмитрів Б. Ю., Зінченко О. І., Касич А. О., Коваленко Є. В., Левченко О. П., Пархоменко О. С., Стояненко В. О., Хімченко А. М.

та інші. Дослідженням корпоративної соціальної відповідальності саме з позицій досягнення сталого розвитку займалися Борщ В. І., Бочарова Н. А., Жмай О. В., Клименко І. М., Федотова І. В. Незважаючи на значні напрацювання у даній сфері, необхідним є обґрунтування необхідності впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності в діяльність підприємств, розробка підходів до управління такою системою, виділення заходів та способів реалізації практик відповідального бізнесу. Тому питання дослідження ролі корпоративної соціальної відповідальності у забезпеченні сталого розвитку потребує подальших досліджень.

Мета статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування основних характеристик корпоративної соціальної відповідальності та визначення ролі впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності для досягнення сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Офіційне затвердження сталого розвитку як нового способу глобального розвитку відбулося 2015 року за результатами Саміту ООН, на якому було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку, що мають бути напрямками та орієнтирами здійснення діяльності [15]. Сутність сталого розвитку полягає у комплексному розвитку трьох компонентів: економічного зростання, екологічної (збереження і відтворення природних ресурсів) та соціальної сфери (покращення якості життя та соціальних стандартів).

Україна також підтримала ініціативу сталого розвитку, затвердивши на законодавчому рівні стратегічні напрями національного розвитку на період до 2030 року. Указом Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 р. «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.» представлено національні цілі сталого розвитку, що розроблені на основі адаптації глобальних цілей до особливостей розвитку України [11]. Такі національні цілі сталого розвитку мають за мету забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування, та мають стати основою інтеграції зусиль усіх учасників господарського процесу [12]. Для досягнення зазначених цілей встановлено ряд конкретних завдань, виконання яких вимагає залучення до даного процесу сфери бізнесу та впровадження до господарської діяльності ініціатив щодо корпоративної соціальної відповідальності.

Основними суб'єктами забезпечення сталого розвитку є держава та сфера бізнесу. Проте, залежність досягнення та відповідальність за реалізацію щодо кожної з цілей відрізняється. Аналіз змісту цілей сталого розвитку показує, що досягнення більшості цілей переважно залежить від діяльності державних органів та організацій та впровадження відповідних заходів. Зокрема це стосується цілей:

– «Якісна освіта» – реформація загальної системи освіти в країні;

– «Інновації та інфраструктура» (розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури, інноваційної екосистеми, системи фінансування наукових досліджень та експериментальних розробок; розробка стимулів для розвитку ключових галузей щодо сталого розвитку: фармацевтичної та біоінженерії, АПК, транспорту, енергетики, промисловості);

– «Скорочення нерівності» (розвиток послуг соціальної сфери, фінансування соціальних програм, реформи пенсійного страхування)

– «Сталий розвиток міст та спільнот» (розробка інноваційних стратегій місцевого розвитку, забезпечення збереження культурної і природної спадщини, розвиток програм з забезпечення доступним житлом);

– «Мир та справедливість» (формування системи дотримання правопорядку та зменшення кількості злочинів, реформування судової системи, проведення антикорупційної політики, підвищення ефективності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування).

Досягнення таких цілей, як «Відповідальне споживання», «Гідна праця та економічне зростання», навпаки, переважно залежить від діяльності та реалізації заходів підприємствами. Проте, в цілому, забезпечення сталого розвитку може відбуватися лише за умови постійної взаємодії та координації дій влади та бізнесу, а тому підприємствам необхідно сприяти реалізації всіх Цілей. На основі аналізу змісту ЦСР, виділено напрями дій для підприємств з метою їх досягнення. Узагальнення Глобальних та адаптованих національних цілей сталого розвитку, та виділення ролі діяльності підприємств у їх досягненні представлено в табл. 1.

Значну роль в досягненні сталого розвитку має діяльність сфери бізнесу, особливо великих підприємств. Це пов'язано з тим, що великі корпорації суттєво впливають на суспільство і навколишнє середовище; такий вплив здебільшого має негативні наслідки.

А тому, саме на такі підприємства в першу чергу має покладатися відповідальність за прийняття заходів щодо забезпечення сталого розвитку. По-друге, великий бізнес має значно вищу кількість ресурсів порівняно з іншими суб'єктами господарювання, а тому і більш можливості до сприяння досягненню цілей сталого розвитку. По-третє, напрацьована репутація, загальнонаціональна відомість компаній спонукає суспільство до очікувань соціально відповідальних заходів від компаній.

В цілому, забезпечення сталого розвитку вимагає від підприємств проведення інноваційної діяльності, впровадження інноваційних технологій (обробки матеріалів, переробки відходів, енергозбереження тощо); змінювати підходи до оплати праці та підвищувати її рівень; впроваджувати соціальний захист працівників; контролювати свій вплив на навколишнє середовище. Таким чином, досягнення цілей сталого розвитку вимагає реформації системи управління підприємствами на засадах трансформації цілей діяльності та оцінки результатів діяльності з суто економічного аспекту на комбінацію економіки, суспільних благ та екологічних питань для формування основи подальшого суспільного розвитку. А такий підхід до організації діяльності заснований на концепції соціальної відповідальності.

В науковому середовищі обґрунтовується, що у процесі забезпечення сталого розвитку корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) має таке ж значення, як і розвиток економічної інфраструктури, стан науково-технічного прогресу та інноваційної діяльності тощо. Але для цього принципи КСВ мають бути прийняті за основу функціонування системи менеджменту та охоплювати всю діяльність компанії [2].

Концепція Корпоративної соціальної відповідальності виникла наприкінці ХХ століття і стала найважливішою складовою поняття про сталий розвиток. Щодо визначення сутності терміну «корпоративна соціальна відповідальність» існує значна кількість підходів.

Згідно з ISO 26000, «соціальна відповідальність» – це відповідальність компанії за вплив її рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка сприяє сталому розвитку, враховує очікування заінтересованих сторін, відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки, інтегрована у діяльність організації і практикується у її відносинах з іншими [13].

Таблиця 1

Узгодження глобальних та національних цілей сталого розвитку

№ цілі	Глобальна ціль	Зміст адаптованої національної цілі	Напрями досягнення цілі на корпоративному рівні
1	2	3	4
1	Подолання бідності	Подолання бідності	- Підвищення рівнів оплати праці
2	Подолання голоду	подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства	- Підвищення продуктивності сільського господарства за рахунок інноваційних технологій; - створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем
3	Міцне здоров'я	Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці	- Розвиток системи медичного страхування працівників; -Впровадження оздоровчих програм та заходів для персоналу;
4	Якісна освіта	Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх	- співпраця із закладами вищої освіти для підвищення ефективності освітніх програм; - сприяння продовженню освіти та підвищенню кваліфікації власних працівників
5	Гендерна рівність	забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат	- рівність оплати праці жінок та чоловіків; - рівність прав та можливостей жінок та чоловіків при працевлаштуванні та кар'єрному зростанні
6	Чиста вода та належні санітарні умови	забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією	- обладнання систем водовідведення, водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій; - зменшення обсягів скидання неочищених стічних вод, впровадження інноваційних технологій водоочищення
7	Відновлювальна енергія	забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх	- використання енергозберігаючих технологій; - використання альтернативних джерел енергопостачання
8	Гідна праця та економічне зростання	сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх	- модернізація виробництва, розвиток та впровадження інноваційних технологій; - модернізація матеріально-технічної бази компаній; - прийом на роботу молоді; - застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки для забезпечення надійних та безпечних умов праці
9	Інновації та інфраструктура	створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям	- використання електротранспорту; - розвиток високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості; - розвиток взаємозв'язку «освіта – наука – виробництво»; - застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій в процесі господарської діяльності; - створення нових матеріалів

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4
10	Скорочення нерівності	Скорочення нерівності	- оплата праці на засадах справедливості та прозорості
11	Сталий розвиток міст та спільнот	Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів	- зменшення викидів відходів у навколишнє середовище
12	Відповідальне споживання	Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва	- впровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва; - створення технологій мінімізації відходів та збільшення обсягів їх переробки та повторного використання; - забезпечення технологій сталого використання хімічних речовин
13	Боротьба зі зміною клімату	вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками	- зменшення викидів парникових газів
14	Збереження морських екосистем	збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку	- стале використання морських та прибережних екосистем, і їх захист
15	Збереження екосистем суші	захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття	- Раціональне використання земельних ресурсів та заходи з їх відновлення; - поширення органічного сільськогосподарського виробництва
16	Мир та справедливість	сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях	- антикорупційна політика, дотримання антикорупційних заходів; - аналіз контрагентів, відмова співпрацювати з компаніями, що підтримують злочинні та терористичні організації; - обмеження співпраці з компаніями, що порушують етичні норми та норми законодавства; - фінансування та підтримка боротьби за мир в країні; - фінансування відновлення територій, що постраждали від конфліктів
17	Партнерство заради розвитку	зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку	- залучення інвестицій; - розвиток публічно-приватного партнерства

Джерело: сформовано за даними [5; 14]

На думку Зінченко О.І., корпоративна соціальна відповідальність розглядається в якості конкурентної переваги успішно функціонуючого підприємства, завдяки якій не виробничі витрати підприємства примножують його ринкову вартість за рахунок колективного інтелектуального капіталу та гудвілу, конкурентоспроможність продукції, послуг і сприяють вирішенню соціальних, екологічних та економічних проблем суспільства [4].

Левченко О. П. розкриває зміст КСВ як «дотримання обраного та прийнятого власниками, керівництвом та рядовим персоналом організації напрямку задоволення очікувань соціального середовища, що позитивно впливає на взаємовідносини організації із середовищем та покращує результати діяльності в цілому» [8, с. 51].

Проте, існуючі підходи зводяться до того, що КСВ полягає у розширенні зобов'язань суб'єктів господарювання відповідати за результати своєї діяльності з економічної також на соціальну та екологічну сферу. Тобто в рамках КСВ здійснюється гармонізація економічних, екологічних та соціальних потреб та заходів організації та забезпечується комплексне покращення економічної компоненти, соціальних стандартів та якості життя, збереження природних ресурсів. Тому реалізація КСВ стосується значного кола стейкхолдерів: власники, інвестори, працівники компаній, місцеве населення і суспільство загалом [10].

Таким чином, зміст категорій «сталий розвиток» та «корпоративна соціальна відповідальність» є досить близьким. Різниця полягає в тому, що сталий розвиток спрямований на задоволення потреб всього суспільства за економічною, екологічною та соціальними складовими, тоді як КСВ спрямована на підприємства в частині їх відповідальності перед суспільством. Тобто, призначенням корпоративної соціальної відповідальності є сприяння сталому розвитку.

Актуальність розвитку впровадження практик КСВ підтверджується наявністю та постійною розробкою міжнародних та національних нормативних документів, що призначені для регулювання впровадження елементів КСВ з метою забезпечення сталого розвитку. На сьогодні міжнародна нормативна база у сфері КСВ – її розробки, впровадження, оцінки, управління та звітності – включає близько 30 документів (стандарти, кодекси, керівні принципи тощо), що розроблені міжнародними організаціями [9].

Дотримання основних рамкових документів щодо сталого розвитку та вимог з формування КСВ підприємствами є добровільним, і таке рішення є свідченням переходу суб'єкта господарювання до нових підходів управління, впровадження організаційних інновацій, формує кращу репутацію та сприяє організації кращих взаємовідносин з різними стейкхолдерами.

Основною міжнародною ініціативою, спрямованою на розвиток соціальної відповідальності бізнесу з метою створення більш стабільної економіки, є Глобальний договір ООН. Даною ініціативою сформовано 10 базових принципів КСВ щодо прав людей, умов праці, навколишнього середовища та антикорупційних дій, яких мають дотримуватися компанії для досягнення корпоративної стійкості. Таким чином, зміст та сутність корпоративної соціальної відповідальності можна розкрити саме через призму даних принципів. Основні принципи впровадження КСВ в якості чинника досягнення сталого розвитку за їх сферами узагальнено на рис. 1. Зазначені принципи свідчать про те, що формування моделі КСВ підприємства не просто відбувається на основі поєднання економічних, екологічних та соціальних компонент, але і має відбуватися на засадах антикорупційної політики та етичної діяльності, через призму яких мають розроблятися заходи у кожній сфері.

В європейських країнах та найбільш розвинених країнах світу в останні роки корпоративна соціальна відповідальність набуває все більшого поширення серед компаній та зростаючого інтересу на урядовому та корпоративному рівнях. Як показує дослідження Гарвардської школи бізнесу, у 2019 році приблизно 90% найрозвиненіших компаній світу, що входять до індексу S&P 500, проводили соціально відповідальну діяльність та опублікували звіт про КСВ; станом на 2011 рік цей показник становив лише 20% [16].

Як зазначає Касич А. О., реалізація концепції КСВ сприятиме установленню та покращенню якісного двостороннього зв'язку з різними цільовими групами стейкхолдерів, ефект від якого полягатиме у зростанні компанії [6, с. 186]. У зв'язку з цим, для ефектної організації системи менеджменту та впровадження практик КСВ необхідним є виділення груп основних стейкхолдерів з метою розуміння їх потреб, запитів та очікувань від діяльності компанії. І саме в розрізі цільових груп має формуватися система КСВ та роз-

Рис. 1. Основні принципи корпоративної соціальної відповідальності згідно з Глобальним договором ООН

Джерело: узагальнено автором за даними [15]

роблятися заходи для організації позитивного впливу компанії на суспільний розвиток.

Серед основних стейкхолдерів, щодо яких має здійснюватись відповідальна діяльність, можна виділити зовнішню та внутрішню цільові групи. Серед зовнішніх стейкхолдерів перш за все слід виділити інвесторів, для яких факти проведення соціально відповідальної діяльності є показником перспектив розвитку та зростання підприємства. Як показують результати дослідження [16], для 73% інвесторів суттєве значення при прийнятті інвестиційних рішень мають заходи компанії щодо покращення навколишнього середовища та суспільства; 22% інвесторів не співпрацюва-

тимуть з компанією, діяльність якої шкідлива для суспільства чи навколишнього середовища, або порушує етичні норми.

Важливе значення мають споживачі товарів / послуг, та в цілому місцеве населення, які очікують зростання якості продуктів компаній та демонстрації проявів соціально відповідального бізнесу. 70% клієнтів надають перевагам компаніям, що вживають заходів до покращення суспільства та навколишнього середовища, і лише 37% вважають, що компанія має задовольняти інтереси лише акціонерів; 25% споживачів не будуть користуватися послугами або продуктами компаній, що проводять неетичну діяльність, а 55% американ-

ських клієнтів вважають необхідним для компаній займати чітку позицію щодо ключових соціальних, екологічних і політичних питань [16].

Серед внутрішніх зацікавлених сторін слід виділити працівників, акціонерів та власників, а також керівництво компаній, адже саме ці групи очікують високих результатів господарської діяльності, і від них же і залежать можливості розвитку суб'єкта господарювання. 95% працівників вважають необхідним принесення користі та задоволення інтересів усіх стейкхолдерів компанії, а не лише акціонерів; 70% працівників не бажають працювати у компанії, що не має елементів КСВ в діяльності; 90% співробітників отримують додат-

кову лояльність та мотивацію до роботи в результаті реалізації ініціатив КСВ [16].

Правильне визначення груп стейкхолдерів, їх потреб та очікувань має принципове значення для планування та розробки соціально відповідальної діяльності. Адже для забезпечення сталого розвитку управлінські рішення мають розроблятися не лише у контексті цілей сталого розвитку, соціальної та екологічної сфер, але також і через призму потреб зацікавлених сторін. Виділення основних груп стейкхолдерів підприємств, зазначення їх очікувань та пропозиції щодо можливих заходів у сфері КСВ відносно кожної з груп представлено в табл. 2.

Таблиця 2

**Заходи розвитку корпоративної соціальної відповідальності
щодо основних стейкхолдерів**

Група стейкхолдерів	Очікування від діяльності компанії	Заходи в рамках КСВ для задоволення інтересів та забезпечення сталого розвитку
1	2	3
Зовнішні стейкхолдери		
Споживачі	-якість та безпечність продукції; -інноваційні характеристики продукції; -екологічні та етичні аспекти функціонування	- підвищення якості та удосконалення продукції та послуг; - використання безпечних матеріалів та технологій при виробництві; - достовірне та повне інформування про склад та властивості продукції; - система підтримки споживачів та відшкодування збитків, спричинених неякісними товарами та послугами; - конфіденційність даних споживачів; - впровадження екологічно важливих технологій виробництва: повторна переробка, біорозкладні матеріали, більш тривалий строк служби, уникнення тестування на тваринах, використання альтернативних джерел енергії тощо
Місцеве населення	- мінімізація негативного впливу на екологію; - покращення стану навколишнього середовища; - участь у соціально важливих ініціативах;	- скорочення негативного впливу на екологію (викиди в атмосферу та стічні води, відходи виробництва); - впровадження інноваційних технологій щодо ресурсозбереження та мінімізації викидів і відходів; - скорочення споживання всіх видів ресурсів, особливо не відновлюваних; - створення робочих місць; - інвестиції в регіональні соціальні проекти (ініціативи щодо освіти, культури, медицини тощо); - благодійна та волонтерська діяльність;
Інвестори	- окупність інвестицій; - рентабельність діяльності; - зростання ефективності функціонування	- підготовка детальних звітів про діяльність; - стабільне звітування; - максимізація прибутку; - стратегія економічного розвитку підприємства; - прозоре ведення бізнесу, без шахрайських дій

Продовження Таблиці 2

1	2	3
Контрагенти, партнери	- Дотримання правових норм діяльності; - дотримання етичних норм та справедливого ведення бізнесу	- дотримання принципів відкритої та чесної конкуренції; - дотримання умов контрактів;
Урядові структури	- Сприяння досягненню цілей сталого розвитку	- участь в роботі над законодавчими ініціативами; - участь у соціальних проектах спільно з органами влади, закладами освіти; - уникнення використання хабарів та інших незаконних засобів заохочення при взаємодії з державними органами
Внутрішні стейкхолдери		
Працівники	- справедлива та стабільна оплата праці; - безпечні умови праці; - можливості професійного та кар'єрного розвитку; - рівні умови праці; - система соціального захисту та страхування	- система преміювання працівників; - впровадження системи охорони праці; - оновлення матеріально-технічної бази підприємства; - стабільний контроль системи пожежної безпеки, безпеки робочих місць; - сприяння навчанню, підвищенню кваліфікації; - формування прозорої та об'єктивної процедури прийому на роботу; - усунення проявів дискримінації за будь-якою ознакою (гендерною, релігією, расою, національністю тощо); - формування корпоративної культури та дружності колективу; - нематеріальна мотивація персоналу; - соціальні пакети та система пільг (медичне страхування, надання направлень в санаторії, забезпечення житлом); - зменшення понаднормової роботи та підтримка балансу між роботою та особистим життям працівників
Власники та акціонери	- рентабельність діяльності; - зростання ефективності функціонування; - стабільність дивідендів	- підготовка детальних звітів про діяльність; - стабільне звітування; - збільшення прибутку підприємств; - розширення масштабів бізнесу; - впровадження інноваційних технологій; - прозоре ведення бізнесу, без шахрайських дій
Менеджери	- зростання ефективності діяльності компанії; - ефективність управлінських рішень	- система матеріального заохочення за реалізацію практик КСВ

Джерело: узагальнено та доповнено автором на основі [2; 6]

Реалізація соціально відповідальних заходів вимагає понесення додаткових витрат, що в короткостроковому періоді спричиняє зниження прибутку та показників ефективності діяльності. В свою чергу це стає однією з головних проблем та підстав для відмови бізнесу від впровадження цих дій. Але важливо зазначити, що ефект від соціальної діяльності необхідно оцінювати перш за все у довгостроковій перспективі. Напрацьована репутація

суб'єкту впровадження практик КСВ в подальшому впливає на зростання гудвілу компанії, таким чином понесені витрати будуть капіталізовані в якості частини нематеріального ресурсу. Це, в свою чергу, сприятиме оптимізації певних видів витрат, росту доходу та інвестиційної привабливості підприємства.

Таким чином, виділимо основні переваги для компаній від реалізації та управління корпоративною соціальною відповідальністю:

- зростання конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості компанії;
- збільшення обсягів доходу, прибутку та основних економічних показників діяльності;
- оптимізація витрат;
- покращення суспільної репутації;
- зростання лояльності покупців, працівників та інших ключових стейкхолдерів;
- полегшення формування партнерських відносин;
- зростання продуктивності праці та мотивації працівників, зменшення плинності кадрів.

Таким чином, реалізація управління на основі КСВ є одним із чинників забезпечення сталого розвитку та загальної конкурентоспроможності бізнесу.

Висновки. Отже, впровадження корпоративної соціальної відповідальності, тобто такої концепції діяльності, що спрямована на задоволення інтересів не лише власників бізнесу, але і інших стейкхолдерів та суспіль-

ства в цілому, сприятиме досягненню цілей сталого розвитку та позитивно вплине на рівень конкурентоспроможності компанії. На основі дослідження змісту концепції КСВ та її основних принципів, окреслено основні переваги від проведення соціально відповідальної діяльності. Систематизовано основні напрями діяльності підприємств для досягнення сталого розвитку та заходи щодо реалізації корпоративної соціальної відповідальності. Тому управління корпоративною соціальною відповідальністю, формування відповідної стратегії менеджменту, розробка соціальної відповідальних заходів є основою розвитку компанії в сучасних умовах господарювання.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні організації системи управління корпоративною соціальною відповідальністю, формування інформаційного забезпечення соціальною відповідальною діяльністю, критеріїв оцінки реалізації заходів в межах КСВ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борщ В. І., Жмай О. В. Аналіз корпоративної соціальної відповідальності підприємств енергетичної сфери України в контексті цілей сталого розвитку ООН. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. № 4(47). С. 7097.
2. Бочарова Н. А., Федотова І. В. Дослідження КСВ як основи концепції сталого розвитку підприємства. *Економіка транспортного комплексу*. 2020. № 36. С. 5776.
3. Дмитрів Б. Ю. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності. *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 4(45). С. 96–104.
4. Зінченко О. І., Хімченко А. М. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні: сучасні реалії та перспективи розвитку. *Бізнес-інформ*. 2013. № 4. С. 281–286.
5. Інформаційне забезпечення моніторингу ЦСР, метадані. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/metadata/metadata.htm (дата звернення: 20.08.2023).
6. Касич А. О., Стояненко В. О. Теоретичні основи управління соціальною відповідальністю підприємств у сучасних умовах. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 5 (05). С. 186–191.
7. Клименко І. М. Корпоративна соціальна відповідальність в контексті цілей сталого розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1292> (дата звернення: 20.08.2023).
8. Левченко О. П. Сутність поняття «корпоративна соціальна відповідальність (КСВ)». *Економіка транспортного комплексу*. 2014. № 24. С. 39–54.
9. Мінц О. Ю., Камишнікова Е. В. Імплементация міжнародних стандартів у сфері корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах України. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7249> (дата звернення: 20.08.2023).
10. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник соціального залучення (в контексті цілей стратегії «Еуроре-2020»). *Український соціум*. 2013. № 2. С. 163–176.
11. Указ Президента України № 722/2019 від 30.08.2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 15.08.2023).
12. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. Київ: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. 174 с.
13. ISO 26000 «Guidance on social responsibility». URL: https://iso26000.info/wp-content/uploads/2017/06/ISO-26000_2010_E_OBPPages.pdf (дата звернення: 20.08.2023).
14. Sustainable Development Goals. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> (дата звернення: 18.08.2023).

15. The Ten Principles of the UN Global Compact. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> (дата звернення: 20.08.2023).
16. 15 Eye-Opening Corporate Social Responsibility Statistics. Harvard Business School. URL: <https://online.hbs.edu/blog/post/corporate-social-responsibility-statistics> (дата звернення: 18.08.2023).

REFERENCES:

1. Borshch V. I., Zhmai O. V. (2021) Analiz korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstv enerhetychnoi sfery Ukrainy v konteksti tsilei staloho rozvytku OON [Analysis of corporate social responsibility of enterprises in the energy sector of Ukraine in the context of the UN sustainable development goals]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia – Market economy: modern management theory and practice*, vol. 4(47), p. 7097. [in Ukrainian]
2. Bocharova N. A., Fedotova I. V. (2020) Doslidzhennia KSV yak osnovy kontseptsii staloho rozvytku pidpriemstva [Research on CSR as the basis of the concept of sustainable development of the enterprise]. *Ekonomika transportnoho kompleksu – Economy of the transport complex*, vol. 36, pp. 5776. [in Ukrainian]
3. Dmytriv B. Y. (2019) Rozvytok korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti [Development of corporate social responsibility]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable economic development*, vol. 4(45), p. 96104. [in Ukrainian]
4. Zinchenko O. I., Khimchenko A. M. (2013) Korporativna sotsialna vidpovidalnist v Ukraini: suchasni realii ta perspektyvy rozvytku [Corporate social responsibility in Ukraine: modern realities and development prospects]. *Biznes-inform – Biznes-inform*, vol. 4, pp. 281–286. [in Ukrainian] Informatsiine zabezpechennia monitorynhu TsSR, metadani [Information support for monitoring of the SDG, metadata]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy – State Statistics Service of Ukraine*. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/metadani/metadani.htm (accessed August 20, 2023) (in Ukrainian)
5. Kasych A. O., Stoyanenko V. O. (2017) Teoretychni osnovy upravlinnia sotsialnoiu vidpovidalnistiu pidpriemstv u suchasnykh umovakh [Theoretical basics of corporate social responsibility management in modern conditions]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk – Pryazovsky Economic Bulletin*, vol. 5 (05), pp. 186–191. [in Ukrainian]
6. Klymenko I. M. (2018) Korporativna sotsialna vidpovidalnist v konteksti tsilei staloho rozvytku [Corporate social responsibility in the context of sustainable development goals]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, vol. 8. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1292> (accessed August 20, 2023) [in Ukrainian]
7. Levchenko O. P. (2014) Sutnist poniattia «korporativna sotsialna vidpovidalnist (KSV)» [The essence of the concept of «corporate social responsibility (CSR)»]. *Ekonomika transportnoho kompleksu – Economy of the transport complex*, vol. 24, p. 3954. [in Ukrainian]
8. Mints O. Yu., Kamyshnikova E. V. (2019) Implementatsiia mizhnarodnykh standartiv u sferi korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti na promyslovykh pidpriemstvakh Ukrainy [Implementation of international standards in the field of corporate social responsibility at industrial enterprises of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7249> (accessed August 20, 2023).
9. Suprun N. A. (2013) Korporativna sotsialna vidpovidalnist yak chynnyk sotsialnoho zaluchennia (v konteksti tsilei stratehii «Europe-2020») [Corporate social responsibility as a factor of social involvement (in the context of the goals of the «Europe-2020» strategy)]. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian society*, vol. 2, pp. 163–176. [in Ukrainian]
10. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 722/2019 vid 30.08.2019 «Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku» [Decree of the President of Ukraine No. 722/2019 dated August 30, 2019 "On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030"]. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (accessed August 15, 2023) [in Ukrainian] Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina. Natsionalna dopovid 2017 [Sustainable Development Goals: Ukraine. National Report 2017]. Kyiv: Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. 174 p. (in Ukrainian)
11. Sustainable Development Goals: Ukraine. National Report 2017. Kyiv: Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, 2017. 174 p.
12. ISO 26000 «Guidance on social responsibility». Available at: https://iso26000.info/wp-content/uploads/2017/06/ISO-26000_2010_E_OBPpages.pdf (accessed August 18, 2023).
13. Sustainable Development Goals. United Nations Development Programme. Available at: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> (accessed August 18, 2023).
14. Sustainable Development Goals. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> (accessed August 18, 2023).
15. The Ten Principles of the UN Global Compact. Available at: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> (accessed August 20, 2023)
16. 15 Eye-Opening Corporate Social Responsibility Statistics. Harvard Business School. Available at: <https://online.hbs.edu/blog/post/corporate-social-responsibility-statistics> (accessed August 18, 2023).